

Z kroniki naukowej

ROLA KOŚCIOŁA W ORGANIZOWANIU I DZIAŁALNOŚCI
SZKOLNICTWA POLONIJNEGO PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ.
SYMPOZJUM NA KUL, LUBLIN 24 - 25 LISTOPADA 1980 R.

I

Zakład Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej KUL prowadzi nader istotne badania nad dawniejszymi i współczesnymi problemami życia religijnego i kulturalnego Polonii Zagranicznej. Służy on przez to idei łączności Polski z Polonią, odsłaniając w sposób naukowy jej treści i wartości, powodując tym samym zbliżanie jej zainteresowanym stronom. Wkład Zakładu w to dzieło jest bardzo duży.

Swą działalność Zakład Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej KUL realizuje pod patronatem rektora uczelni — ks. prof. dra Mieczysława A. Krąpca, który w 1972 r. doprowadził do utworzenia Zakładu — po przeszło 50 latach od momentu narodzenia się zamysłu zorganizowania placówki polonijnej tego typu. Zakład posiada wyraźnie zakreślony program naukowo-badawczy. Swoje poszukiwania i dociekania naukowe urzeczywistnia m. in. poprzez corocznie urządzone sympozja tematyczne. Dotychczas Zakład Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej KUL zorganizował sześć sympozjów, na których podejmowano m. in. następujące tematy: *Działalność duchowieństwa w środowiskach polonijnych po II wojnie światowej* (1975 r.), *Główne problemy w działalności polonijnych placówek duszpasterskich* (1976 r.), *Wkład Polaków do kultury świata* (1977), *Problemy przywództwa grup etnicznych* (1978). Pewną część rezultatów sympozjów Zakład ogłosił na łamach wydanych w latach 1976 - 1981 czterech tomów „Studiów Polonijnych”.

II

Zorganizowane jesienią 1980 r. przez KUL spotkanie naukowe zgromadziło kilkadziesiąt osób reprezentujących prawie wszystkie krajowe środowiska badań polonijnych i kilka polonijnych ośrodków zagranicznych.

Myśl przewodnią i ton konferencji wyznaczyły zasadniczo dwa referaty: ks. dra Piotra Tarasa, SAC (KUL) pt. *Szkoła polonijna jako kulturowy czynnik w systemie działania społeczności polonijnej* oraz red. Benedykta Heydenkorna (Kanada), *Aktualne problemy Polonii kandyjskiej*.

Zgodnie z ideą i doświadczeniem społecznej nauki Kościoła sympozjum otworzyło opracowanie ks. dr. Józefa Bakalarza, T.Ch. (KUL) pt. *Doktrynalno-prawne stanowisko Kościoła wobec szkolnictwa grup etnicznych*. Po nim przedstawiony został cały usystematyzowany zbiór materiałów konferencyjnych, na który — poza wymienionymi — składały się następujące referaty: ks. dra Anastazego Nadolnego (KUL), *Szkolnictwo polonijne w Niemczech i Austrii*, ks. Jana Śliwańskiego (Ham-

burg), *Główne problemy szkolnictwa polonijnego na moim terenie*, ks. dra Władysława Zdunka, CSSR (Dania), *Szkolnictwo polonijne w Danii*, Tadeusza Krukowskiego (Kanada), *Katolickie szkolnictwo polonijne w Kanadzie — osiągnięcia i zadania*, ks. Wawrzyńca Wnuka (Kanada), *Główne problemy szkolnictwa polonijnego na moim terenie*, Jana Jachniewicza (USA), *Szkoła św. Stanisława Kostki w Greenpoint — Brooklyn*, Michała Bidy (USA), *Polski Uniwersytet na Obczyźnie. Oddział w Chicago. Studium Polskiej Historii, Kultury i Ekonomiki*, ks. dra Romana Dzwonkowskiego, SAC (KUL), *Szkolnictwo polonijne we Francji po II wojnie światowej*, Edmunda Gogolewskiego (Francja), *Główne problemy szkolnictwa polonijnego na moim terenie*, dra Jana Gruszyńskiego (Warszawa), *Szkolnictwo polonijne w Szwecji. Porównanie z analogicznym szkolnictwem w W. Brytanii i Francji*, ks. Adama Janickiego (W. Brytania), *Wychowawcza i oświatowa działalność Kolegium Księży Marianów w Fawley Court* oraz o. Herkulana Wróbla (Argentyna), *Szkolnictwo polonijne w Argentynie*.

Wśród referatów sympozjum znalazł się też komunikat mgr Elżbiety Later — Chodyłowej (Poznań), *Kult religijny współczesnej zbiorowości polonijnej w Danii a jej oświata i szkolnictwo katolickie. Stan i perspektywy*, a także komunikat mgra Jacka Serwańskiego (Poznań), *Szkolnictwo polonijne a nauczanie języka polskiego jako obcego*.

III

O ile referaty odnosiły się w sumie raczej tylko do szkolnictwa polonijnego i roli Kościoła w nim, posiadając przy tym na ogół charakter faktograficzny, o tyle dyskusje dotyczyły również całokształtu życia Polonii i miały przeważnie profil bardziej teoretyczny, podbudowywany w miarę potrzeb danymi o faktach. Obydwie warstwy sympozjum odznaczały się wysokim i równym poziomem naukowym.

Wybijającą się właściwość referatów stanowił duży stopień wiarygodności zawartych w nich informacji. Osiągnięty on został głównie dzięki zużytkowaniu przez ich autorów najrzetelniejszej retrogresywnej metody technik obserwacji uczestniczącej i z autopsji oraz statystyki. Niemały udział w jego określeniu wniosły także doświadczenia referentów, którzy w większości byli animatorami rzeczywistości kościelno-szkolnej Polonii.

Oprócz bardzo cennych empirycznych twierdzeń opisujących i oceniających szkolnictwo polonijne i rolę Kościoła, dalszą wyróżniającą się cechą referatów stanowiły nader wartościowe tezy o kulturowo-społecznych aspektach życia Polonii. Autorzy prac z wielkim znanostwem wyjaśnili je w kontekście najlepszych nurtów wiedzy naukowej o ruchach migracyjnych i zbiorowościach wytworzonych przez te ruchy.

Dyskusje natomiast cechowały się znacznym ożywieniem i rozległością tematyki. Ścisły związek szkolnictwa polonijnego z życiem powszednim Polonii i całą jej rzeczywistością kulturową dał w nich o sobie znać w jeszcze bardziej wyraźnej i scalonej formie. Kompleksowy punkt widzenia na ogólny kształt Polonii włącznie z jej szkolnictwem przenikał całość obrad.

Dlatego też najbardziej wyróżniającą się właściwością dyskusji była ich wielowątkowa postać. Głosy stwierdzające cechy kulturowe Polonii przeplatały się nawzajem z głosami podnoszącymi najważniejsze sprawy szkolnictwa polonijnego z udziałem Kościoła i społeczności polonijnej. Interesującą wymianę zdań np. wywołało jedno z wystąpień ks. dra Piotra Tarasa, SAC (KUL), traktujące o rodzajach integracji społecznej grup etnicznych i sposobach osiągania celów przez te

grupy. Sformułowane przez niego tezy, głoszące że istnieje integracja wewnętrzna dochodząca aż do izolacji oraz integracja wewnętrzna dochodząca aż do asymilacji, mają łącznie szanse stania się podstawą dalszych rozwinięć problemów polonijnych. Podobnie istotnych stwierdzeń było w dyskusjach dosyć dużo.

W dyskusjach panował na ogół nastrój zgodności oraz zbieżności stanowisk, przy braku ostrzejszych polemik. W obradach nie wykształcił się poza tym żaden ośrodek koncentracji dyskusyjnej. Toteż generalny, jedyny, lecz zarazem wspólny wniosek, do którego doprowadziło sympozjum stanowił ten, który głosił, że rola Kościoła w organizowaniu i działalności szkolnictwa polonijnego po II wojnie światowej nie jest wielka.

IV

Jednakże nie tylko osiągnięciu takiej konkluzji służyło to spotkanie naukowe. Istotą konferencji stanowiło bowiem najbardziej ogólne i wszechstronne rozpatrzenie roli Kościoła w szkolnictwie polonijnym w świecie oraz wzajemne porozumienie się poznawcze badaczy w tym względzie.

Na płaszczyźnie konferencyjnej zbiegło się wiele specjalizacji z takich dziedzin nauki, jak: pedagogika ogólna, historia i socjologia kultury, historia społeczna, geografia szkolnictwa, socjologia wychowania, psychologia społeczna, językoznawstwo, psycholingwistyka i socjolingwistyka, dydaktyka, komparatystyka, aksjologia, statystyka i prakseologia pedagogiczna. Sympozjum poddało wielu ilościowym i jakościowym analizom i syntezom czasowo-przestrzennym, porównującym i wartościującym według różnych cezur Polonię oraz jej szkolnictwo z udziałem Kościoła. Składały się na nie głównie analizy i syntezy dziejowo-społeczne, kulturowe, psychospołeczne, psychowychowawcze i społeczno-wychowawcze wkładu kościoła w życie zbiorowości polonijnej, a w szczególności w jego szkolną dziedzinę. Nie brak było w nich również pewnych prognoz rozwojowych szkolnictwa polonijnego.

Rezultaty sesji opublikowane zostaną w VII tomie „Studiów Polonijnych”. Wtedy dopiero możliwe będzie sporządzenie bardziej rzeczowego *résumé* sympozjum, ze szczegółowszym opisem i pełniejszymi ocenami.

Elżbieta Later-Chodyłowa

ZAKŁAD BADAŃ NAD POLONIAŃ ZAGRANICZNĄ POLSKIEJ AKADEMII NAUK W POZNANIU *

Niniejsza kronika zawiera materiały za okres: od 1 stycznia 1980 do 30 czerwca 1981 r.

I. Problematyka ogólna

W omawianym tu okresie odbyły się trzy posiedzenia Rady Naukowej Zakładu. Pierwsze odbyło się dnia 8 marca 1980 r. Dr Jerzy Kozłowski (zastępca kierownika) przedstawił wówczas sprawozdanie z działalności Zakładu w 1979 r., a także plan badawczy Zakładu na rok 1980. Następnie prof. dr hbil. Andrzej Kwilecki przedstawił długofalowy plan pt. *Program rozwoju działalności Zakładu Badań nad*

* Dotychczas ukazały się następujące kroniki Zakładu: „Przegląd Polonijny” 1975, z. 1; „Przegląd Zachodni” 1975, z. 5/6; „Przegląd Polonijny” 1977, z. 1(5); „Przegląd Zachodni” 1977, z. 5/6; tamże, 1979, z. 2; tamże, 1980, z. 3.